

Yakuza: Lleialtats, deures i perdó

Pere Antoni Pons

Escrita pels dos millors guionistes del Nou Hollywood, Paul Schrader i Robert Towne, dirigida pel gairebé sempre eficaç —i de vegades fins i tot esplèndid— Sidney Pollack, i protagonitzada per Robert Mitchum, una mítica glòria del Hollywood clàssic a qui el desgast del pas del temps va anar afegint una patina de densitat rude i malgirbada noblesa, *The Yakuza* (1974) deu ser una de les millors pel·lícules que s'han fet mai sobre l'encontre o el xoc entre dues cultures, entre dues concepcions oposades del món i la vida, en aquest cas entre la cultura americana (o occidental) i la japonesa.

És de justícia recordar que bona part del mèrit correspon a Leonard Schrader, que havia viscut sis anys al Japó i, en un esbós primerenc del guió, havia sabut plasmar l'esperit ferri d'aquell país, assentat sobre unes tradicions rígides i radicals, basades en l'orgull patriòtic i un intransigent sentit de l'honor i del deure. El nom del germà gran dels Schrader finalment només figura als títols de crèdit com a responsable de la història original a partir de la qual els dos guionistes oficials treballaren, però això s'explica sobretot per la traïció o l'egoisme mesquí del seu germà Paul, aleshores un cineasta

principiant, ambiciós i assedegat de fortuna i glòria, que aconseguí persuadir els productors del film que el guió l'havia escrit bàsicament ell —el petit dels Schrader provà de fer el mateix amb Towne, però aquest era molt dur de pelar i no permeté de cap de les maneres que l'arraconassin—.

Tot i el seu embolcall de thriller exòtic i violent, *The Yakuza* (paraula japonesa que denomina els mafiosos moderns que es regeixen per l'antic codi dels samurais) és sobretot un drama melancòlic i intimista, en què els protagonistes han de carregar un passat ple de culpes no digerides i de passions fortes que fa anys quedaren en suspensió, sense desenllaç.

Mitchum hi interpreta Harry Kilmer, una mena de detectiu privat que va al Japó amb la missió de rescatar la filla d'un amic seu nord-americà, la qual ha estat segrestada per un clan de la màfia japonesa. Kilmer coneix bé el país perquè combaté al Pacífic durant la Segona Guerra Mundial i, un cop acabada la contesa, formà part de les forces d'ocupació americanes que ajudaren el país nipó a recuperar-se de les destrosses bestials sofertes durant el conflicte bèl·lic.

A les acaballes de la guerra, a més, Kilmer havia salvat una dona japonesa i la seva filla de morir sota les bombes que arrasaren Tokyo (a on es produïren més víctimes que en el recompte sumat de cadàvers d'Hiroshima i Nagasaki). Naturalment, el soldat salvador i la víctima salvada, de nom Eiko, s'enamoraren. Però, així i tot, ella no es volgué casar mai amb ell. En veure que ella no li acceptava la proposta de matrimoni, Kilmer decidí retornar a Los Angeles. El motiu del refús d'Eiko fou la reaparició imprevista del seu germà, soldat al servei de l'emperador, perdut durant sis anys en la selva filipina. Al final de la pel·lícula, dues dècades després d'aquella separació, es revela que el suposat germà, Tanaka Ken (Ken Takakura), en realitat era el marit de la dona, que l'havia donat per mort després de tants anys sense tenir-ne notícies. Així resumit, comprenc que l'argument de la pel·lícula pugui parèixer una postal tortuosa i sentimental. Res més fals, però.

Aquest argument tan enrevessat, tan ple de secrets i de silencis, de malentesos i de sentiments contradictoris i violentats, serveix per desplegar una complexitat emotiva i moral poques vegades vista en una pantalla. D'una banda, Kilmer es troba escindit entre l'amor que sent per Eiko i el respecte que li mereix la decisió que ella prengué de no casar-s'hi (al capdavant, reconeix tàcitament Kilmer, ella cometria una traïció si es casés amb l'enemic que ha contribuït a causar tants infortunis al seu país). D'una altra banda, Eiko es veu atrapada entre la lleialtat que deu al seu valerós marit i l'amor

que sent per Kilmer. I finalment Tanaka Ken, encara dolgut per haver perdut la guerra, sent que estar en deute amb Kilmer per haver salvat la seva esposa i la seva filla, però alhora no li pot perdonar que l'hagi enamorada ni tampoc que hagi estat el seu enemic.

La relació entre Kilmer i Tanaka Ken és l'eix sobre el qual se sosté tota la pel·lícula. És una relació de tensions insuportables, de deutes que cal pagar i de lleialtats que no es poden rompre, de culpes que cal expiar i de penediments que cal fer públics i assumir, una relació —en fi— en què el pes de la història s'afegeix al pes ja molt feixuc de les biografies íntimes de cadascú.

El final de la pel·lícula, d'una felicitat escabrosa o d'una melangia lacònica i poètica, simbolitza l'entesa i l'esforçada fraternitat entre els dos móns que durant tant de temps han xocat. Després que Tanaka Ken hagi salvat la vida a Kilmer en el seu enfrontament contra els seus enemics (japonesos i americans: la maldat i la traïció no tenen una única nacionalitat), alliberant-se així del deute que hi havia contret, Kilmer sent que ha de demostrar-li al seu company que li sap greu tot el que ha passat: la guerra tan brutal, haver-li pres la dona... La manera que Kilmer tria per demostrar-li-ho és la pròpia dels *yakuzas*: es talla el dit petit d'una mà i, embolicat en un mocador, l'hi ofereix com a penyora. Pocs gestos poden encabir tanta veritat, tanta amargor, tanta generositat i tanta bellesa: un dit tallat dins un mocador demanant perdó pels mals de la Història... ■